

NEMZETKÖZI SZEMLE

(Az Országos Pedagógiai Könyvtár anyaga alapján)*

Kudrjavcey, T. V.: A PROBLÉMAFELVETŐ OKTATÁS PSZICHOLÓGIAI ÉS DIDAKTIKAI KÉRDÉSEI. Szovetszkaja Pedagogika, 1967. No. 8. 61–72. p. A fordítás száma D 18 746. A *problémafelvető oktatás* előnyei: intenzívebbé teszi a meghatározott jártasság- és készségi szint elsajátítását, az értelmi nevelést és a technikai gondolkodás kialakítását. Lényege, hogy olyan problémaszituációt teremtünk, amelynek felismerése és megoldása önálló munkát igényel a tanulótól, de a folyamat mindig a tanár irányításával megy végbe. Az ismeretek elsajátítása, a probléma-feladatok megoldása aktív kísérletezés útján történik. A problémaszituációk megoldása közben a tanulók elsajátítják a technikai feladatok megoldásának módjait is, az elméleti és gyakorlati munkához jártasságokat és készségeket.

Zabotin V. V.: A KÉRDÉSEK SZEREPE AZ ISMERETSZERZÉSBN. Szovetszkaja Pedagogika, 1967. No. 9. 47–58. p. Fordítás alatt. Még ma is tisztázatlan a *kérdésfeltevés didaktikai szerepe*. Nem kidolgozott az egyes kérdéstípusok technikája, a kérdéses módszer egyszerűen a pedagógus intuícijától függ. A kérdés nem tekinthető csupán az ítélet egyik jellegzetes fajtájának, hanem a gondolkodás produktív formája, mely biztosítja a helyes megismerést, kifejezi a régi és az új ismeretek közötti ellentmondást és lehetővé teszi ennek feloldását. A szerző azt vizsgálja, hogy a kérdések megfogalmazása milyen mértékben befolyásolja az ismeretszerzés minőségét. Megállapítja, hogy a problémafelvető kérdések megválaszolása közben a tanulók sokkal jobban elsajátítják a tananyagot, mint a hagyományos kérdés-felelet módszerrel, mert előbbi nagyobb szellemi aktivitásra serkenti őket. A problémafelvető oktatás a gyengébb előmenetelű tanulókat is fogékonytá teszi az új anyag megértésére, s előkészíti a programozott oktatás megvalósítását. A beszélgetés, az elbeszélés módszere csak annyiban fontos, amennyiben előbbre viszi a megismerést. Az oktatási módszereket a szerző aszerint értékeli, hogy milyen mértékben fejlesztik a tanulók produktív gondolkodását. Minél több problémát tartalmaz a pedagógus előadása, annál több lehetőség nyílik az önálló gondolkodásra. Külön erre a célra kiválasztott kérdés-feladatok segítségével a tananyag rögzítésénél és ellenőrzésénél is fejleszhető a tanulók produktív gondolkodása.

Sztrezikozin, V.: INTENZÍVEBB OKTATÓMUNKÁT AZ ALSÓ TAGOZATBAN. Nacsal'naja Skola, 1967. No. 9. 2–10. p. A 3 osztályos *első tagozat* és az új tanterv *hatékonyabb oktatást* igényel. Ez azt jelenti, hogy a tanulóknak már ebben a szakaszban el kell sajátítaniuk a szellemi fejlettségüknek megfelelő gondolkodási műveleteket (analízis, szintézis, általánosítás stb.), a szilárd beszéd-, írás-olvasási és számolási készséget. E célkitűzések megvalósításához a tanítóknak is alapos pedagógiai és pszichológiai ismeretekkel kell rendelkezniük. Az oktatási folyamat eredményességének vizsgálatánál különös figyelmet érdemel a tanulmányaikban elmaradt tanulók és az osztályismétlés problémája. E kérdés elemzésénél különbséget kell tennünk az egészséges és szellemileg normálisan fejlett és a fogyatékos gyermekek között. Az első esetben azt kell vizsgálni, hogy szükséges-e a tanulmányi lemaradást osztályismétléssel pótolni, vagy esetleg eredményesebb oktatási módszerekkel is lehet segíteni. Az objektív fogyatékoság esetében indokolt a gyógypedagógiai intézményekbe való átirányítás, de ennek

* A fordításokat a budapesti pedagógusok személyesen, a vidékiek pedig könyvtári kölcsönzés formájában igényelhetik az Országos Pedagógiai Könyvtártól. (Budapest, V., Honvéd u. 19.)

előfeltétele, hogy az intézetek megfelelő kapacitással és jól képzett pedagógusokkal rendelkezzenek.

A televízió társadalmi tény. Cahiers Pédagogiques, 1967. No. 69. 5–96. p. A folyóirat szerkesztősege 1966-ban széleskörű kérdőíves véleménykutatással kívánta feltárni, hogy hogyan befolyásolja a tv az iskolai munkát és a tanulók szabad idejének kitöltését. A beküldött tanulmányok 4 nagy témakört ölelnek fel: 1. A tv és az iskola, 2. A tv és a tanulók, 3. A tv és az oktatás, 4. A tv nézők nevelése, bevezetés az audiovizuális kultúrába. Különösen figyelemre méltó a válaszokat elemző Majewski-tanulmány. 2488 fiú és 2892 leány válaszból levont következtetések: a tanulók 85%-a hetenként több mint hat órát nézi a televíziót. Az alsó tagozatos gyermekek válogatás nélkül minden programot megnéznék (a szülők csak ritkán szólnak bele); a felsőbb osztályosok szelektálnak. A fiúkat a sport, a kalandfilmek és a történelmi témák érdeklik legjobban, a lányok inkább a könnyűzenét és a játékfilmeket kedvelik. A tv általában megváltoztatta a családok életrendjét: kevesebb a séta, az egyéb szórakozás, a beszélgetés. A középiskola felső szakaszát látogató fiatalokat segíti a tv a tanulásban, és szélesíti általános műveltségüket.

Fulchignoni, E.: A „PÁRHUZAMOS” ISKOLA VESZÉLYEI. Educazione e TV 1967. No. 1. 11–16. p. A tv és a film nyújtotta információ ma már „párhuzamos iskolának” tekinthető. E hatások értékéről pedagógus körökben eltérőek a vélemények. Az egyik álláspont szerint e technikai vívmányok veszélyeztetik az iskola tekintélyét és tartalmi munkáját; mások éppen az ismeret- és tapasztalatszerzés bő forrásának tekintik, amely azonban nélkülözi a rendszerességet és nem fejleszti a kritikai szellemet. Mind ebből az következik, hogy megszűnt az iskola kulturális monopóliumhelyzete és az is feladatává válik, hogy a fiatalokat a programok szelektálására, tartalmi és esztétikai értékelésére nevelje. Több országban (Olaszország, Franciaország, Belgium, Hollandia) az egyetemi tanárképzés anyagában ma helyet kapott a modern információ és az iskolai munka tartalmi összekapcsolása.

Boborükín, A.—Sztepanov, A.: KÍSÉRLETI TELEVÍZIÓS ADÁSOK A TANI-TÁSI ÓRÁN. Narodnoe Obrazovanie, 1967. No. 10. 89–91. p. A leningrádi iskolatelevízió minden tantárgyból rendszeresítette a kísérleti adásokat. A tapasztalatok alapján megállapították a szerzők az előadások ideális időtartamát, a tananyag kiválasztásának szempontjait. Az adások mindig összefoglaló jellegűek. A tanulók az irodalmi adásokon sokoldalúbb képet kaptak az órán elemzett művekről, a kémia-programok keretében lebonyolított üzemplátogatás jóval hatékonyabb volt, a történelmi adások élményszerűvé tették az eseményeket. Ugyanakkor azonban az is bebizonyosodott, hogy a televíziós adások nem egyszer nehezen illeszthetők be az órák menetébe. Ennek egyik oka a pedagógusok konzervatívizmusa, pedagógiai aggályaik, s az a meggyőződésük, hogy a televízió teljesen háttérbe szorítja a pedagógus szerepét az ismeretközlésben. Valójában a tv több lehetőséget nyújt a pedagógusnak az oktatási folyamat gazdagítására. A tv alkalmazása igényesebb felkészülést kíván a pedagógustól, akinek rendszeresen konzultálnia kell az adásokat előkészítő módszertani szakértőkkel. Különös gonddal kell átgépeínie a televízióadásról a rendes tanórai munkára és összekapcsolnia a televíziós adás anyagát saját magyarázataival. A cél az, hogy a tanulók az adásokból maximális mennyiségű információt meríthessenek.

McMullen, T.: A TECHNIKAI OKTATÁSI ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSA KÜLFÖLDÖN. Education, 1967. No 3374. 419–421. p. A technikai oktatási eszközök alkalmazásáról számol be a Nuffield Foundation igazgatója Japánban, az USA-ban és az NDK-ban szerzett tapasztalatai alapján. A japán iskolatelevízió 20 perces idegen nyelvoktatási adásai kiegészítő anyagot nyújtanak a pedagógusnak; a legtöbb elemi

iskolai osztályban van tv-készülék, a program a kötelező tantervre épül; az új videomagnetofon típusokat (áruk 200–250 font) a tv-val kombinálva különösen a két első középiskolai osztályban alkalmazzák. Az USA-ban és Japánban a költséges zártláncú iskola-tv nem járt kielégítő eredménnyel. Japánban a jól kiépült középiskolai levelező oktatás központilag kidolgozott tankönyveken, feladatokon, teszteken és heti 4 tv vagy rádió adáson alapul; újabban e téren sikerrel járt a programozott oktatás. Az USA-ban az eredeti Trup-féle teamoktatási módszer (e témáról fordítások: D 17 602, D 18 564, D 18 651) nem vált be; hatékonyabbak a számítógéppel kidolgozott csoportkombinációk (9 éves kortól), amelyek lehetővé teszik az önálló egyéni tanulást; az első osztályban eredményes, de rendkívül költséges a Standorf-Brentwood rendszerű (számítógép és magnókombinációja), valamint az ugyancsak drága „beszélő írógéppel” történő olvasástanítás; megszűnt az évekkal ezelőtt kitört „programozási láz”, mert egyrészt nagyon drágák az oktatógépek, másrészt a programok nem feleltek meg a követelményeknek. Ugyanakkor sikeresek a programozási kísérletek Angliában és az NDK-ban; utóbbiban 70 iskolában hatékony a programozott fizika, kémia és matematika oktatás (12–16 éves tanulók). A megoldás a korszerű oktatási eszközök ésszerű kombinációja, de nem nélkülözhető a legrégebbi „újítás”, a tankönyv.

Drefenstedt, E.: AZ ALSÓ TAGOZATI OKTATÁS TARTALMA ÉS A TANÍTÁSI ÓRA. Pädagogik, 1967. No 9., 10. 793–805., 882–891. p. A 3 osztályos alsó tagozatban alkalmazott kísérleti tanterv egyéves tapasztalatainak összegezése. Az új tantervi koncepció alapján magasabbak a követelmények, ezért alaposabban kell kidolgozni az egyes tanmenetek rendszertanát, és mélyíteni kell a tantárgyi koncentrációt. Az ismeretszint az egyes tanmenetek rendszertanát, és mélyíteni kell a tantárgyi koncentrációt. Az ismeretszint emelése a további tananyagcsökkentéstől függ. A részfeladatok teljesítésében jobban szem előtt kell tartani a fő célkitűzést, a szocialista személyiség kialakítását, alkalmazkodva a tanulók egyéniségéhez és életkori sajátosságaihoz. A tanterv csak a kötelező tananyagot tartalmazza, legyen áttekinthető és nyelviileg szabatos. Alapvető szempont, hogy a pedagógus az adott helyzet felméréséből induljon ki, felderítse az ismeretekben észlelt hiányok okait, a tanítási óra megtervezésekor alkalmazkodjék az osztály összetételéhez és fejlettségi szintjéhez; végül ismerje önmagát, képességeit, hogy megteremthesse a hatékony nevelés döntő feltételét, a bizalmon, tiszteleten és szereteten alapuló tanuló–tanító viszonyt.

Kaestner, E. Tost Ruddigkeit, R.: AZ ISKOLAI ÍRÁS EGYSZERŰSÍTÉSE. Die Unterstufe, 1967. No 10 10–13. p. Egyszerűsített írásformát tanulnak az első osztályosok az 1968–69. tanévtől. Az egyszerűsítés előnyei: az írott betűk jobban hasonlítanak a nyomtatott betűkhöz, könnyebb az írásforma elsajátítása, a betűk ismertetőjegyei megmaradnak a gyorsabb írásnál is, világosabb lesz a nagybetűk ortográfiai funkciója. Az egyes kisbetűk összekapcsolásánál nem torzulnak el az eredeti betűformák.

Dorst, W.: A VIZSGÁLAT MÓDSZERTANI KÉRDÉSEI. Pädagogische Forschung, 1967. No 4/5. 79–86. p. A Jenai Friedrich Schiller Egyetem Pedagógiai Intézetében a Werner Dorst vezette munkaközösség kutatási témája: „Hogyan alakíthatom ki a tanulók szocialista magatartását”. A szerző a vizsgálati módszerek elemzésében megállapítja, hogy csak természetes körülmények között végzett, hosszúlejárátú vizsgálatokkal lehet eredményt elérni. Az alkalmazható módszerek: 1. pszichológiai megfigyelés, 2. kikérdezés, 3. tesztek, 4. a tanulók tevékenységének elemzése. A pedagógiai folyamatokat és törvényszerűségeket pontosan, mennyiségileg kell mérni. Ismertetni kell a kiindulási és befejezési helyzetet, közbeeső, hosszanti és összehasonlító méréseket kell végezni, és a követelményt egybe kell vetni az elért eredménnyel.

Miklósvári Sándor